

SLAVICA SLOVACA

ROČNÍK 41 • 2006 **1**

SLAVISTIKA

CENA 60 SK

VYDAVATELSTVO MATICE SLOVENSKEJ

S L A V I C A ORGÁN SLAVISTICKÉHO ÚSTAVU JÁNA STANISLAVA SAV
A MATICE SLOVENSKEJ
S L O V A C A

Hlavný redaktor: Ján Doruľa

Redakčná rada:

Mojmír Benža, Vincent Blanár, Ján Doruľa, Júlia Dudášová-Kriššáková,
Adriana Ferenčíková, Ľudovít Haraksim, Emil Horák, Viliam Mruškovič,
Zuzana Profantová, Imrich Sedlák, Vincent Sedlák, Peter Žeňuch

Výkonná redaktorka: Katarína Žeňuchová

Technický redaktor: Marek Ivančík

Adresa redakcie:

Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Panská 26, 813 64 Bratislava

OBSAH

ŠTÚDIE

K. ŽEŇUCHOVÁ: Pôsobenie Samuela Cambla medzi dialektológiou a folkloristikou	3
M. KOŠKOVÁ: Etnické koncepty v jazyku (na bulharskom a slovenskom materiáli)	17
L. JUHÁSOVÁ: Existenciálny význam slovíec <i>byť</i> a <i>mať</i> v slovenčine a bulharčine	32
S. ZAVARSKÝ: Sloveso medzi latinčinou a slovenčinou v paralelných textoch zo začiatku 18. storočia	40
I. HARAJ: Antroponymická sústava u starých Grékov	50
J. KRŠKO: Vyjadrenie kvalitatívno-kvantitatívnych vzťahov v toponymii pomocou expresivity a metafory	61

ROZHEADY

V. BLANÁR: Suum cuique.....	69
И. БОГДАНОВА: Юбилей выпуска первой группы русских словакистов МГУ.....	72

SPRÁVY A RECENZIE

Š. LIPTÁK: Docent Ferdinand Buřa osemdesiatročný	75
J. KRŠKO: KRAJČOVIČ, R.: Živé kroniky slovenských dejín skryté v názvoch obcí a miest.....	75
O. KOVAČIČOVÁ: Nové slovo vo výskume hymnografických textov	77
M. BELÁKOVÁ: KRŠKO, J.: Spracovanie hydronymie Slovenska: Metodické pokyny na spracúvanie projektov Hydronymie Slovenska	79
E. KRÁLIK: MALEC, M.: Słownik etymologiczny nazw geograficznych Polski	80
P. ŽIGO: SIATKOWSKI, J.: Słowiańskie nazwy wykonawców zawodów w historii i dialektach	81
M. ČIŽMÁROVÁ: OPALKOVÁ J.: Symbol vo frazémovom znaku z rusko-slovenského komparatívneho hľadiska	82
P. ŽEŇUCH: Ľudová kultúra Slovákov na Ukrajine / Народна культура Словаків в Україні.....	83
M. PUKANEC: Журавлев, А. Ф.: Язык и миф. Лингвистический комментарий к труду А. Н. Афанасьева „Поэтические воззрения славян на природу.“	85
A. ŠKOVIEROVÁ: Správa zo seminára Dejiny knižnej kultúry Levíc a okolia	86
A. ŠKOVIEROVÁ: Správa z multidisciplinárnej vedeckej konferencie Svätec a jeho funkcie v spoločnosti.....	88
J. DORUĽA: Zo správy o činnosti Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV za rok 2005.....	91
J. DORUĽA: Výročné plenárne zasadnutie Slovenského komitétu slavistov	94
Tematika 14. medzinárodného zjazdu slavistov v roku 2008 (Macedónsko, Ochrid).....	95

SPRÁVY A RECENZIE

Docent Ferdinand Buffa osemdesiatročný

V januári tohto roku sa dožil doc. PhDr. Ferdinand Buffa, CSc., bývalý vedúci vedecký pracovník Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV, osemdesiatich rokov svojho plodného života, zasväteného najmä slovenskej dialektológii, porovnávacej jazykovednej slavistike na báze slovensko-poľských vzťahov, ako vysokoškolský učiteľ aj príprave budúcich polonistov v oblasti prekladateľskej, tlmočnickej, vedeckej a pedagogickej. Pozoruhodné výsledky jeho bádateľskej, publikačnej a pedagogickej práce boli odmenené striebornou i zlatou Čestnou plakétou Ľudovíta Štúra SAV za zásluhy v spoločenských vedách a prezident Poľskej republiky A. Kwaśniewski mu udelil štátne vyznamenanie Krzyż oficerski orderu zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Ferdinand Buffa sa narodil 22. januára 1926 v Dlhej Lúke - Bardejove. Gymnázium absolvoval v Bardejove. Na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave študoval slovenčinu a filozofiu. Už počas štúdia na popud prof. Eugena Paulinyho a Jozefa Štolca začal skúmať nárečie rodnej obce, čoho výsledkom bola publikovaná monografia *Nárečie Dlhej Lúky v Bardejovskom okrese* (1953). Na pôde vtedajšieho Ústavu slovenského jazyka SAV sa však popri dialektológii venuje aj slovenskému odbornému názvosloviu, a tak vznikla jeho kandidátska práca *Vznik a vývin slovenskej botanickej nomenklatury* (1972). Jeho hlbšie zameranie sa na otázky lexikografie a problémy tvorenia slov bolo dobrým predpokladom na úspešné zvládnutie autorského spracovania tretieho zväzku *Atlasu slovenského jazyka* (1978, 1981) i spoluautorstva na prvom zväzku *Atlasu slovenského jazyka. I. Vokalizmus a konsonantizmus* (1968). S týmito dielami sa spája aj jubilatovo spoluautorstvo a aktívna účasť na tvorbe koncepcie i na redigovaní prvého zväzku *Slovníka slovenských nárečí* (1994) a spoluautorstvo druhého zväzku tohto slovníka. Teoreticky priebojná a inšpirujúca sú jeho početné práce venované slovotvorným a lexikálnym problémom v slovenských nárečiach, ich slovotvornému bohatstvu (1978), frazeológii (1994), ich súčasnému vývinu (1986). Tu je presvedčený o dlhšom jestvovaní nárečia, hoc aj v zmenenej podobe. Podľa neho totiž dnešná „rozkolísanosť“ pôvodných nárečových systémov sa začala nie tak dávno, takže výsledky tohto pohybu i jeho rozsah sa ešte nečrtajú dost výrazne a menia sa nielen nárečia, ale aj ich hodnotenie u samotných nositeľov nárečí, a to v prospech ich novšej podoby i v prospech spisovného jazyka.

Popri atlasovom spracovaní slovenských nárečí vrcholom vedeckej práce F. Buffu je knižka *Zo severošarišskej frazeológie* (1994), moderne koncipovaná súborná

monografia *Šarišské nárečia* (1995) a *Slovník šarišských nárečí* (2004).

Z početných štúdií a knižných prác o problematike poľsko-slovenských jazykových vzťahov si zaslúžia zmienku najmä tieto: *Z poľsko-slovenských lexikálnych vzťahov* (2001), *O poľskej a slovenskej frazeológii* (1993), *Poľsko-slovenský frazeologický slovník* (1998), *Z poľsko-slovenských jazykových vzťahov* (1998). O popularizáciu poľštiny v širšej kultúrnej verejnosti sa F. Buffa zaslúžil základnou konverzačnou príručkou poľštiny pre Slovákov (1957), učebnicou poľštiny pre samoukov (1968), tzv. vreckovým slovníkom (1963) a malým slovníkom (1975, 3. vyd. 1988). Vrcholom tejto vedeckej a pedagogickej činnosti F. Buffu bola vysokoškolská príručka gramatiky spisovnej poľštiny, I. Hláskoslovie a tvaroslovie (1964), II. Tvorenie slov, skladba a poľsko-slovenský slovník gramatických názvov (1967).

Napokon prichodí sa ešte zmieniť o útlej knižočke F. Buffu *Moja Dlhá Lúka* (Prešov 2004). Je to autorov pozdrav rodnej dedine, ku ktorej sa akoby na sklonku svojho života vracia z dlhej odlúčenosti (Bratislava), ale zato s väčšou synovskou láskou spomína na prírodné, dedinské a jazykové reálie, statočný ľud, z ktorého kruhu vyšiel.

Obraz o živote a diele nášho jubilanta sa oveľa bližšie predstavuje v brožúrke *Bibliografický profil a bibliografický výber F. Buffu* (zostavovateľ Š. Lipták, Prešov 2000) a vo filmovom medailóne *Človek uprostred* (na námiet Š. Liptáka vypracovalo a odvysielalo Košické televízne štúdio).

V mene slovenskej slavistiky blahoželáme doc. Buffovi k jeho 80. narodeninám a želáme mu prežiť v kruhu najbližších pokojné a šťastné roky.

Ad multos annos!

Štefan Lipták

KRAJČOVIČ, R.: Živé kroniky slovenských dejín skryté v názvoch obcí a miest.

Bratislava : Literárne a informačné centrum 2005. 230 s.

V druhej polovici roku 2005 uzrela svetlo sveta ďalšia monografia univerzitného profesora Rudolfa Krajčoviča pod názvom *Živé kroniky slovenských dejín skryté v názvoch obcí a miest*. Ako už názov napovedá, autor v nej čitateľovi približuje etymológiu mnohých slovenských obcí, chotárných názvov, dnešných mestských častí atď. U R. Krajčoviča nejde o „krátkodobý“ výskumný záujem,

ale naopak. Ide o jedno z jeho celoživotných vedeckých zameraní. Historická onomastika, presnejšie ojkonomastika ho sprevádzala a sprevádza neustále. O mnohých svojich výkladoch diskutoval so svojimi kolegami, doktorandmi i študentami.

Autor, ako zanieteny historik jazyka, usporiadal jednotlivé výklady chronologicky a podľa tohto princípu ich rozdelil do niekoľkých kapitol. V úvodnej časti sa môže čitateľ zoznámiť s výkladmi názvov, ktoré na našom území zanechali Kvádi a Rimania. Keďže ide o najstaršie dejiny nášho dnešného územia, vplyvy predslovanských etník sa podľa R. Krajčoviča dochovali v názvoch najväčších slovenských riek a pohorí. Jazyk germánskych Kvádov ovplyvnil dnešné pomenovania riek *Váh*, *Dudváh* a *Hron*. Autor sa pri výkladoch týchto hydronym priklonil na stranu viacerých autorov z minulosti (E. Schwarz, V. Šmilauer, B. Varsík...), hoci tieto názory popierajú slovansko-slovenský etymologický základ, ktorý prezentuje napr. Š. Ondruš. R. Krajčovič zároveň potvrdzuje slová B. Varsíka, že naši predkovia sa určite museli stretnúť s predchádzajúcim obyvateľstvom aj v oblastiach iných tokov, ako tomu bolo pri dolnom toku Hrona, a od týchto etník prevzali názvy riek. Pretože v blízkosti ústia Hronu sa vlievajú do Dunaja aj Ipeľ a Váh a dolné toky slovenských riek „sú na prvý pohľad pre Slovanov nejasného pôvodu, kým názvy tých stredných a menších riek, ktoré Slovania už neprevzali od predslovanského obyvateľstva, sú zväčša jasného slovenského pôvodu.“ (Varsík: Slovenské (slovenské) názvy riek na Slovensku... s. 7).

Pobyt rímskych légii ovplyvnil podľa R. Krajčoviča pomenovania riek *Nitra*, *Ipeľ*, *Rimava*, obcí *Sabinov*, *Nenince* i názvy pohorí – symbolov slovenskosti – *Tatra*, *Matura*, *Fatra*. Aj pri výklade týchto oronym autor polemizuje najmä s interpretáciou Š. Ondruša. Celá kapitola sa však začína výkladom názvu *Laugaritio* – rímskeho označenia neskoršieho Trenčína, dochovaného na trenčianskej skale. R. Krajčovič jednotlivé názvy neinterpretuje „sucho“, len na základe jazykových dôkazov, ale argumentuje aj poznatkami archeológie, pokúša sa zachytiť atmosféru tej doby, zmýšľanie ľudí, ktorí svoje myšlienky pretavili do dochovaných názvov. Všetko toto svoje vnímanie podáva eseji-zujúcim štýlom, v ktorom nezaprel aj málo známu stránku svojej osobnosti – básnika.

V súvislosti s interpretáciou názvu *Laugaritio* však možno polemizovať s autorovou poznámkou, že týmto názvom označovali Rimania cestu, ktorej „cieľom mohol byť aj vzdialenejší kúpeľný areál v okolí Turčianskych Teplíc so záznamom *Teplíc* v r. 1394...“ (s. 18). Tento „cieľ“ sa nám zdá príliš vzdialený od Trenčína. Do úvahy by prichádzali teplé kúpele (*teplíce*) dnes označené ako Trenčianske Teplice, prípadne (predsa len bližšie) Rajecké Teplice.

Tematiku Veľkej Moravy približuje R. Krajčovič v ďalších kapitolách, v ktorých prechádza od historicky známych udalostí – vzniku Nitrianskeho a Moravského kniežatstva, ich zlúčenia a vytvorenia Veľkomoravskej ríše, výbojov Svätopluka až po spravovanie tohto štátu. Tieto udalosti autor vysvetľuje prostredníctvom dochovaných osadných a terénnych názvov, medzi ktorými zaujímá najmä názvy dokazujúce Svätoplukove výboje do Panónie (ojkonymá typu *Moravce*, *Moravania*, *Moravany*, *Morava*), obranné sústavy, ktoré vybudoval Svätopluk najmä na

vtedajšej západnej a juhozápadnej hranici, a sústava hradov a pevností pomenovaných podľa mien slovanských veľmožov. R. Krajčovič tu spojil geografickú analýzu, historickú ojkonomastiku a archeológiu. Analýza desiatok hradov, hradísk a pevností dokladá pravidelné rozloženie strážnych (a samosprávnych) jednotiek, ktoré medzi sebou navzájom komunikovali. Ide o doklad vysokej prepracovanosti štátnej správy našich predkov, ktorú potom prevzali aj prichádzajúce maďarské kmene. Neskoršie maďarské prevzatia praslovanských názvov a prirodzené jazykové zmeny po 10. storočí zároveň nepriamo poukazujú na hustotu slovenského osídlenia – napr. osadný názov *Galanta* (z psl. *Goleta*) sa vyvíjal v maďarčine, pretože etnicky prevládlo maďarské obyvateľstvo, ale iné názvy, napriek obsadeniu staromaďarskými kmeňmi, si zachovali slovanský charakter a neskôr sa vyvíjali podľa zákonitosti slovenčiny. Rozloženie jednotlivých slovanských hradísk dopĺňa R. Krajčovič prehľadnými mapkami.

Analýza historickej toponymie typu *Moravce*, *Solár*, *Solišće*, *Solka*, *Solník*, *Morava* presvedčivo dokladá dôležitú obchodnú soľnú cestu vedúcu zo Sedmohradska na Veľkú Moravu, ktorej existenciu spochybňuje najmä maďarská historiografia. Krajčovičove doklady zároveň podporujú výklad hydronyma *Slaná*, ktorý prezentuje najmä B. Varsík, že názov bol motivovaný soľnou cestou a nie slanosťou vody (porovnaj staršie výklady). Ojkonymá typu *Moravce*, *Morava* na tejto obchodnej ceste dokazujú, že obranou tohto cenného nákladu boli poverení veľkomoravskí bojovníci, čo zase vyvracia motiváciu z maďarského apelatíva *sojô* (to z *só folyó*).

Hospodársku vyspelosť Veľkomoravskej ríše dokladajú početné názvy tzv. služobníckych osád, ktorými sa R. Krajčovič zaoberá niekoľko desaťročí. Prvotnou motiváciou týchto osadných názvov bolo apelatívne pomenovanie jednotlivých remesiel, resp. ich nositeľov – *grnčári*, *tesári*, *štitári*, *moňári*, *zlatníci*...

Predkresťanský pohanský kult tak isto poznačil viaceré slovenské pomenovania osád. V týchto názvoch analyzuje R. Krajčovič staré slovenské apelatíva *božec*, *deva*, *díva*, *kap*, *kapyňa*, *lelex*, *leľ*, *modla*, *žarkan*, *mogyľa*, *vrakun* a ďalšie. Na eliminovanie pohanského kultu sa popri týchto (pohanských) miestach neskôr zakladali obce patriace cirkvi (napr. *Podunajské Biskupice*) alebo kláštory, kostoly a podobne. Autorove doklady opozitných pohansko-kresťanských názvov podporujú jeho závery o motivácii názvov osád pohanským kultom.

Dôležitou kapitolou Krajčovičovej „kroniky“, ako svoju pútavú knižku miestami sám nazýva, sú svedectvá o bojoch prichádzajúcich maďarských kmeňov so slovenskými obrannými hradiskami. Aj pri tomto výklade postupuje autor systematicky – podľa smeru postupujúcich Maďarov – od Poipia, cez podunajskú cestu až po dnešnú Bratislavu. Cenným vkladom do výkladov historickej ojkonymie je Krajčovičova interpretácia osadného názvu *Krtíš* – „podľa najstarších dokladov reálnejšie by bolo názvy vysvetliť z maďarského apelatíva *kurtos* s významom trubač, prípadne kto niečo signalizuje hlasom trúby a podobne“ (s. 126). Do úvahy by však prichádzala aj motivácia etnonymom *Kürt* – podľa pomenovania jedného zo staromaďarských kmeňov. Živé kroniky miestnych názvov pochádzajúcich z pomenovaní bojových maďarských kmeňov sú

svedectvom spôsobu boja – obkľúčiť a potom vojensky poraziť strategicky dôležité územie – podľa úvah R. Krajčoviča to bolo v oblasti dnešného Veľkého Krtíša (obkľúčenie dvorcov Trebegost' a Budislav), v oblasti dolného Hrona, Nitry (obsadenie priestoru Branč), v oblasti brodov pri Šali a veľký oblúk kmeňa Magyar pri hrade Braslav, pri ktorom napokon „podľa premyslenej vojenskej taktiky sa staromaďarské vyzbrojené posádky presunuli bližšie k Braslavovmu hradu a obkolesili ho. Roku 907, ako je známe, svoju taktiku dovedli do konca víťazstvom nad bavorským vojskom v blízkosti Braslavovho hradu“ (s. 130). Maďarské vojenské posádky na našom území v počiatočných zároven chránili novoprichádzajúce maďarské civilné obyvateľstvo.

Poslednú tretinu knihy R. Krajčoviča tvoria doklady a rozbor apelaatívnej lexiky súvisiacej s vtedajšou feudálnou štátnou správou. Autor približuje čitateľovi známu i menej známu lexiku našej minulosti a potom dokladá, kde je táto lexika dochovaná v názvoch osád, ich miestnych častí, v terénnych názvoch a podobne. Čitateľ sa dozvie, že (vtedajšie) bežné slová ako *kráľ, kňažic, princ, špán, kňaz, víťaz, zeman, duka, bán, beg, baš* ovplyvnili názvy niektorých osád, či ich častí. No môže sa dozvedieť aj to, prečo sa *Šala* volá Šala a jej časť *Veča*, ako súvisia názvy vojenských útvarov, obranných zariadení, zátaras a pozorovateľní s názvami obcí.

Veľmi zaujímavou časťou knihy sú doklady na tzv. služobnícke osady na Slovensku, ktoré svedčia o vyspelej remeselnej výrobe našich predkov, domyselnej špecializácii jednotlivých obcí, ktorá však zároveň súvisela s vyspeleou organizáciou štátnej správy Veľkej Moravy. R. Krajčovič čitateľovi približuje osadné názvy typu *Voderady, Krškany, Vozokany, Dubokany, Brezohupy, Medovarce, Dvorníky, Brodники, Tmače...* Pomerne rozsiahlou časťou sú kapitoly o zamestnaniach ľudí, ktoré motivovali názvy osád – *hočiari, diežníci, kadári, dechtári, strhári, kolári, šindliari, kovári, povrazníci, lovci, prestavci, psiari, psolovci, rybári, bobrovníci, rudníci, jamníci, tovarníci, otroci*, slovná zásoba súvisiaca s výrobnou činnosťou – *súkať, návoj, bielit', plachta, chrt, orol, sokol, jastrab, koža, kožuch, rak, rybník, baňa, ruda, zlato, železo, olovo, ornúť, cin, sklo, soľ, huda, hámor, trh, predaj, otroci, mýto, konnata, mesto, streda, štvrtok, sobota, lehota, dvor, selo, pole, úhor, pažiť, laz, seno...*

Niekoľkokrát tu zaznelo, že R. Krajčovič prináša vlastné interpretácie názvov osád, ich častí, chotárov. V niektorých výkladoch sa zhoduje s podobnými staršími názormi jazykovedcov a historikov, v iných sa rozchádza. Tu treba len pripomenúť, že niektoré presvedčivejšie analýzy boli publikované vo viacerých štúdiách, monografiách (najmä úzko krajovo zameraných). Osada *Sklené* pri Turčianskych Tepliciach nemá žiadnu súvislosť so sklom (napriek uvedenej pravde, že v stredoveku tu bola sklárska huta), ako to interpretuje R. Krajčovič, i keď uvádza aj to, že „názov Sklenár lehota (1383, 1405) bol asi preklad mena richtára Petra Glasera“ (s. 193). Osadu Sklené založil roku 1360 Peter Glaser syn Gerhardov, ktorý uzavrel zmluvu so zemanmi z Mútnej a zaviazal sa, že zaľudní územie Čemernej Lehoty (*Chamarna Lehota*) a že bude toto územie spravovať. Novoutvorená osada dostala názov podľa zakladateľa – *Glaserhat*, neskôr nachádzame aj poslovenčenú

podobu *Scleenner lhota* (1367), *Scleenner* (1400). (Krško, Hydronymia povodia Turca, 2003, s. 25) Slovenský živel na juhu Turca bol taký silný, že v bežnom jazyku preložili Slováci aj osobné meno Petra Glasera na Petra Sklenára. Jediným svedectvom nemčiny v názvoch osád zostalo apelaatívum *die Stube* (= izba s kozubom) v názvoch Dolná Štubňa a Horná Štubňa. Viac nemeckých apelaatív sa dochovalo v miestnej toponymii.

„Otvorenou“ interpretáciou zostáva aj pôvod ojkonyma *Senohrad*, ktorého motiváciou podľa R. Krajčoviča bola „pevnejším plotom chránená trávnatá plocha na sušenie skosenej trávy, prípadne určenej na sklad sena“ (s. 216). Ak by sa takto vo všeobecnosti označovala chránená lúka, apelaatívum by sa hojnejšie vyskytovalo v jazyku (a teda aj v nárečiach) a distribúcia prípadného propria (či už ako terénneho názvu alebo ojkonyma) by bola väčšia. Tento názov je však zaznamenaný len ako ojkonymum, preto sa zdá pravdepodobnejšia interpretácia M. Majtána (Toponymum *Senohrad* pochádza z osobného mena *Sémirad*? In: *Slavica Slovaca*, roč. 30, 1995, č. 2, s. 143-145), že názov pochádza z osobného mena *Sémirad* (posesívny tvar *Sémiradjs*, podobne ako Krajčovičove interpretácie ojkoným Sebeslavce, Sebedružie – s. 88).

Kniha R. Krajčoviča dopĺňa výklady mnohých pred-slovanských, slovenských i slovanských názvov na našom území, ktoré vedeckej i laickej komunite v minulosti ponúkli V. Šmilauer, J. Stanislav, B. Varsík, Š. Ondruš, M. Majtán a mnohí ďalší jazykovedci a historici. Mnoho Krajčovičových výkladov otvára cestu k diskusií či polemike. Ale toto je cesta k ďalším výskumom v oblasti onomastiky, histórie i jazykovedy. Verme, že táto zaujímavá kniha sa stane výbornou pomôckou pre jazykovedcov, historikov i pre mnohých nadšencov zaoberajúcich sa minulosťou vlastnej obce alebo rodného kraja.

Jaromír Krško

Nové slovo vo výskume hymnografických textov

MATEJKO, L.: Život stredovekého textu (O tzv. Metodovom kánone sv. Dimitrovi Solúnske-mu). Bratislava : Vyd. Q. M. 2004. 219 s.

Monografia Ľubora Matejku je venovaná komplexnej analýze jedného z kľúčových textov staroslovienskych pamiatok spojených s kultúrnym dedičstvom Veľkej Moravy – kánonu sv. Dimitrovi Solúnskemu. Takto orientovaný slavistický výskum je súčasťou širšieho kontextu záujmu o hymnografické texty, ktorý sa prejavuje najmä v posledných dvoch desaťročiach, a premietol sa aj do objavenia celého radu nových rukopisných pamiatok. Ako uvádza sám autor, za posledných dvadsať rokov sa podarilo identifikovať viac originálnych bohoslužobných hymnov cyrilometodovskej školy ako za dve storočia modernej slavistiky (s. 10). Viaceré z nich aj vďaka autorovi monografie. Vzhľadom na rôznorodosť názorov na autorstvo textu kánona, na jeho genézu a časovú následnosť dochovaných odpisov, ale aj na skutočnosť, že ide o text, ktorý patrí k najstaršej vrstve